

DR. IR. W. B. KLOOS

DE
TOEKOMSTIGE
TERRITORIALE
BEGRENZING
VAN
NEDERLAND

A red outline map of the Netherlands is positioned behind the title text. The map shows the main landmass and the island of Suriname, with a dashed line indicating the territorial boundary.

DE TOEKOMSTIGE
TERRITORIALE BEGRENZING
VAN NEDERLAND

DOOR

DR. IR. W. B. KLOOS

N. SAMSOM N.V. — ALPHEN AAN DEN RIJN — 1945

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
1. Inleiding	3
2. Plan A (radicale, internationale oplossing) . . .	5
3. Plan B (gematigde, nationale oplossing) . . .	30
4. Plan C (radicale, nationale oplossing)	43
5. Samenvatting	56
6. Litteratuur-opgave	59
7. Figuren 1, 2 en 3	

„Après la guerre il faut gagner la paix.”

3362/45
1e exp.

INLEIDING

Indien de teekenen niet bedriegen, schijnt het tijdstip spoedig gekomen, waarop Nederland zich dient te bezinnen op zijn toekomstige territoriale begrenzing. Hierbij moet met de kans op een eventueele gebieds-uitbreiding in het Oosten ernstig rekening worden gehouden. De mogelijkheid hiertoe zal het naar alle waarschijnlijkheid door de Geallieerden worden geboden.

Deze voor ons volk principieele beslissing, waardoor ons grondgebied met één slag zou kunnen worden verruimd in een mate als nog nooit eerder in zijn geschiedenis is voorgekomen, zal bepalend wezen voor onze geheele verdere nationale ontwikkeling.

Niet vaak in de wereldgeschiedenis komt het voor, dat aan een natie een dergelijke unieke gelegenheid wordt geboden. Hierom is het noodzakelijk, dat ons geheele volk, in al zijn geledingen, dit binnenkort aan de orde te stellen vitale probleem in zijn volle beteekenis en diepte beseft, alvorens tot oordeelen bevoegd te zijn en zich hierover bij volksstemming uit te spreken.

INLEIDING

Aan dit plebisciet dient een goed georganiseerde, massale volksvoorlichting — op objectieven grondslag — vooraf te gaan, opdat de uitspraak in volledig nationaal verantwoordelijkheidsbesef kan worden gedaan. Is de beslissing eenmaal gevallen, dan zal hierop niet meer kunnen worden teruggekomen. De kans op een voor ons land beste oplossing zal hiermede voorgoed zijn verkeken; de politieke en economische consequenties ervan zullen wij geheel aan ons zelf hebben te wijten.

Indachtig aan het Koninklijke woord: „Onszelf te willen zijn en onszelf te willen blijven”, zal deze hooge uitspraak onder de gegeven buitengewone omstandigheden ons volk er niet van mogen weerhouden zijn standpunt in overeenstemming met de feiten te bepalen.

Zien wij het vraagstuk goed, dan komen hiervoor de volgende drie oplossingen in aanmerking, nl.:

1. een *radicale, internationale* oplossing (Plan A);
2. een *gematigde, nationale* oplossing (Plan B);
3. een *radicale, nationale* oplossing (Plan C).

Deze drie mogelijkheden zullen achtereenvolgens onder oogen worden gezien.

PLAN A

De *radicale, internationale* oplossing gaat van de grondstelling uit, dat Duitschland — als groote mogendheid — voorgoed van de kaart dient te verdwijnen, aangezien deze in wezen sterk militaristische staat in het hart van Europa voor de handhaving van den vrede en de welvaart in ons werelddeel, blijkens de tot tweemaal toe binnen één en dezelfde generatie opgedane ervaring ernstig gevaar heeft opgeleverd en daarom onduidbaar is. In dezen gedachtengang wordt derhalve Duitschland opnieuw als aanstichter en hoofdschuldige van het laatste gewapende conflict gebrandmerkt, welke opvatting onomstootelijk door de feiten wordt ondersteund.

Bovendien wordt hierbij aangenomen, dat de mentaliteit van het Deutsche volk, zoolang het tenminste in eigen onafhankelijk staatsverband vereenigd blijft, niet ingrijpend voor wijziging van buitenaf vatbaar is in dien zin, dat hieruit op den duur het ontstaan van een vredelievende en beschaafde natie mag worden verwacht. De alom verfoeide, grove agressieentaliteit,

welke in de verafgoding van het geweld haar militaristische uitdrukking vindt, wordt hierbij vermoedelijk gevoed door een minderwaardigheidscomplex, waarvan moeilijk valt aan te nemen, dat het na dezen andermaal verloren oorlog voorgoed tot het verleden zal behooren; zoolang tenminste aan het Duitsche volk de gelegenheid wordt gelaten zichzelf te blijven. Daarom dient er met alle beschikbare middelen naar te worden gestreefd de overigens begaafde en nijvere bevolking van dezen moreelen druk te bevrijden en haar tot volwaardige wereldburgers op te voeden.

In het kort komt deze opvatting derhalve hierop neer, dat aan het Duitsche volk *voorgoed* de kans moet worden ontnomen andermaal zijn eigen lot in georganiseerd staatsverband in handen te nemen. Het levenswerk van Bismarck dient bewust ongedaan te worden gemaakt in dien zin, dat hierbij niet meerdere, doch slechts één — op den duur onafhankelijke — Deutsche staat van bescheiden omvang overblijft.

De mogelijkheid tot practische verwezenlijking van deze radicale, doch waarschijnlijk eenige afdoende oplossing ligt weliswaar geheel op internationaal terrein, doch schijnt door de te verwachten politieke constellatie na den oorlog gegeven, doordat:

1°. het Nationaal-Socialistische regime zelf oorzaak is geweest van de zelfvernietiging van Duitschland op een schaal, welke tot dusverre nog nooit eerder in eenig land heeft plaats gevonden;

2°. Rusland naar alle waarschijnlijkheid — althans voor zoover het vasteland van Europa aangaat —

verreweg de belangrijkste rol bij de vredesonderhandelingen en dus bij de vorming van het nieuwe Europa zal spelen.

Ad 1. Het is moeilijk zich op dit moment ook maar zelfs bij benadering een juiste voorstelling te vormen van de materieele verwoestingen welke in Duitschland zijn aangericht. Tengevolge van de oorlogshandelingen — met name de bijna draconische luchtbombardementen — mag evenwel worden aangenomen, dat ten minste drie-vierde gedeelte van het nationale vermogen, voor zoover dit in de groote steden was vastgelegd, verloren is gegaan.

Wat de vernietiging aan menschenlevens als direct gevolg van deze oorlogshandelingen betreft, is men vermoedelijk aan den lagen kant, indien hiervoor een totaal aantal van 7 millioen (militairen en burgers) wordt aangenomen. Schattingen, welke hiervoor tot een bijna driemaal zoo hoog cijfer komen, lijken ons vooralsnog minder waarschijnlijk, tenzij hierin reeds een overigens nog volkomen onzekere wissel op de toekomst is verdisconteerd in den vorm van nog te verwachten ná-oorlogsche verliezen tengevolge van hongersnood, epidemieën enz. Vooralsnog zullen deze mogelijke catastrophale naweeën buiten onze beschouwingen gelaten.

Aangezien Duitschland¹⁾ vóór het uitbreken van den oorlog een totale bevolking van rond 69,5 millioen telde, zou deze derhalve bij voorzichtigte raming gereduceerd kunnen zijn tot rond 62,5 millioen onmiddellijk na den oorlog.

¹⁾ Exclusief Oostenrijk en Sudetenland.

Belangrijker nog dan deze op zichzelf genomen reeds niet onaanzienlijke aderlating is evenwel het feit, dat hierdoor de groei­kracht van het Duitsche volk — in biologisch opzicht — voor geruimen tijd, misschien zelfs voorgoed, zal blijken te zijn gebroken. Als indirect gevolg van den oorlog nl. zijn tallooze huwelijken uitgesteld, of kunnen naderhand niet meer worden gesloten bij gebrek aan huwbare mannen. Dientengevolge zijn of zullen tallooze kinderen niet worden geboren, hetgeen een directe versmalling van de basis der bevolkingspyramide veroorzaakt. Dit beteekent op den duur een verdere afneming van de bevolking.

Vooralsnog echter moeten deze 62,5 millioen Duitschers — voorop gesteld, dat zij in staatsverband vereenigd blijven — véél te talrijk worden geacht in verhouding tot de eveneens verzwakte bevolking der onmiddellijk aangrenzende en door Duitschland bezet geweest zijnde landen.

Ad 2. Ook de belangrijke territoriale aanspraken welke Rusland en Polen bij de vredesonderhandelingen ongetwijfeld zullen doen gelden ten aanzien van Oost-Pruisen, Pommeren, Brandenburg en Silezië moeten — op zichzelf genomen — nog geen voldoende waarborg worden geacht voor een permanente en afdoende verzwakking van het Duitsche Rijk. Daartoe is méér noodig en tot dit meerdere *kan* — en naar mag worden verwacht *zal* — in eerste instantie alleen door Rusland in afdoende mate worden bijgedragen.

Wij doelen hiermede op de blijvende deportatie van zegge 12,5 millioen Duitschers, dit is dus 20 % van de

na-oorlogsche bevolking, in den vorm van dwangarbeiders *met* hunne gezinnen naar Rusland — eventueel Siberië — ten behoeve van den wederopbouw van de uitgestrekte oorlogsverwoestingen in dat land. Deze voorgoed af te voeren bevolking ware bij voorkeur uit de Noordduitsche laagvlakte en de groote industrie-centra — met name ook het Ruhrgebied — te betrekken, opdat vooral het Pruisendom afdoende wordt verzwakt. Voor de vereenigde Russische volkeren van in totaal rond 170 millioen moet een volledige assimilatie van dit voor Russische verhoudingen bescheiden contingent Duitschers alleszins mogelijk worden geacht. Voorts aannemende, dat tengevolge van de Russische territoriale aanspraken op Oost-Pruisen nog eens 2 à 3 millioen Duitschers zouden worden ingelijfd, zoo kan de totale afstand van bevolking aan Rusland op rond 15 millioen worden gesteld.

Doordat Polen naar alle waarschijnlijkheid een belangrijke opschuiving in Westelijke richting zal ondergaan, deels als compensatie voor de door dit land in het Oosten aan Rusland af te stane gebieden, deels als directe schadeloosstelling voor de tengevolge der Duitsche agressie geleden schade, en zich hierdoor vermoedelijk tot ongeveer de lengteligging van het voormalige Berlijn zal uitstrekken, kunnen wederom vele millioenen Duitschers geacht worden in Poolsch staatsverband te zullen worden opgenomen. Te zamen met de gebiedsuitbreiding welke naar verwacht mag worden ook aan Tsjecho-Slowakije ten deel zal vallen met gedeelten van West-Silezië — eventueel Saksen — ware op zijn

PLAN A

minst rekening te houden met de verdere inlijving van rond 10 miljoen Duitschers bij deze beide landen.

Als gevolg van de boven aangeduide massale deportatie naar Rusland en den aanzienlijken gebiedsafstand in het Noordoosten, Oosten en Zuidoosten ten gunste van Rusland, Polen en Tsjecho-Slowakije, waarbij behalve uitgestrekte landbouwstreken ook het belangrijke Opper-Silezische industriegebied volledig voor Duitschland verloren gaat, zou derhalve de direct na-oorlogsche getalsterkte van het Duitse volk reeds teruggebracht worden tot rond 37,5 miljoen.

Het aldus gevoelig verkleinde Duitschland ware zoo-veel mogelijk verder te verdeelen tusschen de Zuidelijke, Westelijke en Noordelijke randstaten, waarbij met een extra bevolkingsafstand tengevolge van annexatie en waar noodig evacuatie van gedeelten der bevolking met nog eens 20 miljoen ware te rekenen. Hierbij is gedacht aan een samenvoeging van Oostenrijk, Beieren, Württemberg en Baden tot een weliswaar onafhankelijk, doch tengevolge van zijn bescheiden omvang — n.l. ruim 200.000 km² met rond 18 miljoen inwoners — en gemis aan voor de oorlogvoering waardevolle grondstoffen, ongevaarlijk Opper-Donau-Rijk. Hiermede zouden ruim 11 miljoen Duitschers aan het Duitse Rijk worden onttrokken. De historische Main-linie als geopolitische en ethnografische afscheiding tusschen Noord- en Zuid-Duitschland is in dezen gedachtengang wederom ingevoerd.

Van verdere suggesties omtrent omvang en begrenzing der in het Westen af te stane gebieden zal hier, in ver-

band met hun overwegend internationaal-politiek karakter, worden afgezien en uitsluitend voor zoover Nederland betreft eenigszins nader worden uitgewerkt. Er zij hierom volstaan met de vermelding, dat naar alle waarschijnlijkheid Frankrijk op zijn allerminst met het Saargebied zal worden uitgebreid en Denemarken met het Noordelijk deel van Sleeswijk-Holstein.

Een *conditio sine qua non* voor het welslagen van de hierboven geschetste radicale, internationale oplossing is evenwel, dat hieraan *collectief* door alle betrokken randstaten zonder uitzondering en naar vermogen van hun opnemingscapaciteit wordt deelgenomen. Geen land zal zich aan deze verplichting tot absorbeering van een gedeelte van het voormalige Duitse Rijk *met* de daarin nog woonachtige bevolking — in het belang van de internationale veiligheid — mogen onttrekken. Alleen door een collectieve, internationale samenwerking op dit essentiele punt zal de liquidatie van het voormalige Groot-Duitse Rijk in afdoende mate verwezenlijkt kunnen worden, waarmede de politieke rust en het politieke evenwicht in Europa voldoende gewaarborgd schijnt.

Het staatkundige totaalbeeld, dat hierdoor zou ontstaan, ziet er derhalve aldus uit.

Van het vóór-oorlogsche Duitse Rijk, dat voor meer dan twee-derde gedeelte is verdeeld over de gezamenlijke randstaten, is niet meer overgebleven dan een rompstuk (Nieder-Sachsen) van bescheiden omvang, nl. ruim 150.000 km² met rond 18 millioen inwoners. Dit gebied, dat zich in Oost-Westelijke richting uit-

strekt tusschen het voormalige Berlijn, dat zijn functie als rijkshoofdstad volledig zal hebben verloren en dus niet opgebouwd zal behoeven te worden, en den mond van den Wezer, in Noord-Zuidelijke richting tusschen Noordzee en Main, mist nagenoeg alle voor de oorlogs-industrie belangrijke grondstoffen. Dit laatste punt moet als essentieel richtsnoer bij de bepaling van de staatkundige begrenzing van dezen rompstaat worden aangehouden. Deze voor de eene helft agrarische, voor de andere helft handels- en industriestaat, waarin de beide handelssteden Hamburg en Bremen zijn gelegen, zal zich derhalve uit eigen inwendige kracht nimmer meer kunnen herbewapenen.

Moet deze, voor het Duitsche volk radicale oplossing moreel aanvaardbaar worden geacht?

Hierop moet o. i. bevestigend worden geantwoord. In de eerste plaats zal deze lotsbeslissing *over* Duitschland waarschijnlijk *zonder* dit land worden uitgemaakt, zoodat de moreele aanvaardbaarheid *door* het Duitsche volk zelf hierbij niet in het geding wordt gebracht. In de tweede plaats wordt hierbij de Duitsche bevolking als zoodanig niet vernietigd doch slechts verspreid en verdeeld, aan welke verplaatsing zij gedurende de jaren van het Hitlerbewind genoegzaam gewend is kunnen geraken. Weliswaar wordt hierbij aan het overgrootste gedeelte der bevolking haar Duitsch staatsburgerschap ontnomen, doch hier staat tegenover, dat het de voormalige bewoners van Duitschland — individueel beschouwd — op den duur onder vreemd bestuur zeker niet slechter zal vergaan dan onder vroegere, eigen

leiding, waartoe het blijkens de ervaring niet in staat is gebleken.

Als bindende voorwaarde voor deze, in politiek opzicht weliswaar radicale, doch overigens menschaardige oplossing t. a. v. de bevolking zelve, ware evenwel te stellen, dat de in vreemd staatsverband op te nemen Duitschers zich volledig hebben aan te passen aan het nieuwe milieu — op straffe van deportatie naar elders — en op den duur allen worden genaturaliseerd. Een goede opvoeding van de Deutsche jeugd vormt hierbij het kernprobleem, doch lijkt in verband met de numerieke minderheid, welke deze „spes patriae” vooral na den oorlog zal bezitten, oplosbaar. Het ontstaan van irredenta zal met deze oplossing kunnen worden vermeden, voornamelijk wel hierom, doordat er geen machtig genoeg Deutschland meer zal overblijven om ooit ageerend in dezen te kunnen optreden. Het spreekt hierbij vanzelf, dat alle pogingen tot onderlinge aaneensluiting der zich in den beginne nog als minderheden voelende Deutsche bevolkingsgroepen in de overgangsgebieden, van meet af aan krachtig zullen moeten worden onderdrukt.

Het resultaat van dit alles zal zijn, dat hierbij op den duur de „Deutsche Kultur” in al haar uitwassen geleidelijk aan van den aardbodem zal verdwijnen. Tegenover dit uit internationaal oogpunt twijfelachtige verlies staat, dat de vele goede Deutsche eigenschappen in de randstaten zullen voortbestaan, evenals dit bijv. in de Vereenigde Staten het geval is. De Deutsche taal zal slechts in Nieder-Sachsen en het eedergenoemde

Opper-Donau-Rijk voortleven, evenals een reminiscentie van de „deutsche kultur”, welke overigens ongevaarlijk zal zijn geworden en zich nooit meer in macht en verderf zal kunnen uitstorten over de omliggende landen, bij gebrek aan de daartoe onmisbare grondstoffen.

De verwezenlijking van dit in politiek en veiligheidsopzicht aantrekkelijke toekomstbeeld zal ook aan Nederland zware verplichtingen opleggen, waaraan het zich evenwel in het belang van den internationalen vrede — eerste voorwaarde voor een mogelijk herstel van onze nationale welvaart — niet zal mogen onttrekken. De assimilatie van ongeveer $2\frac{1}{2}$ millioen Duitschers op een geschatte toekomstige bevolkingsgrootte van rond $11\frac{1}{4}$ millioen — d. i. dus een verhouding van één op vier-en-half — lijkt op het eerste gezicht onze opnemingscapaciteit niet te zullen overschrijden. In den beginne echter zal deze verhouding iets ongunstiger uitvallen, doch in verband met den snelleren bevolkingsgroei van het Nederlandsche volksdeel en het feit, dat groote gedeelten van de te annexeeren agrarische grensbevolking in aard weinig van de onze verschilt, moet dit aanvankelijke nadeel aanvaardbaar worden geacht. Voorts dient hierbij — ter bevordering van het assimilatieproces — een wederzijdsche doordringing van bevolking te worden nagestreefd, in dien zin, dat Duitsche land- en fabrieksarbeiders door geheel Nederland verspreid te werk zullen worden gesteld en Nederlandsche boerenzoons zoo spoedig mogelijk aan nieuw land in de te annexeeren gebieden zullen worden geholpen.

Tegenover deze verplichtingen staat dan evenwel als belooning — aanvankelijk weliswaar nog een vrij dubieuzе, in verband met de aangerichte verwoestingen — een aanzienlijke en duurzame gebiedsuitbreiding met bij benadering 30.000 km², d. i. dus met weinig minder dan de oppervlakte van ons land vóór den oorlog, welke rond 33.000 km² bedroeg. Hierin is de N.O.-polder niet begrepen. Na drooglegging der overige IJsselmeerpolders zou hiermede in de toekomst een totale landoppervlakte van rond 65.000 km² worden verkregen met een totale bevolking van rond 14 miljoen. Dit zou een gemiddelde bevolkingsdichtheid van 215 inwoners per km² impliceeren, waartegenover onze bevolkingsdichtheid op 1 Jan. 1941 gemiddeld 271 inwoners per km² bedroeg, zoodat dus met een relatieve afneming van 21 % valt te rekenen.

Onze nieuwe territoriale begrenzing in het Oosten is hierbij — zeer globaal — als volgt gedacht (zie fig. 1).

Vanaf den mond van den Wezer zuidwaarts den Westelijken oever van deze rivier volgend tot aande uitmonding van de Hunte. Zoowel Bremen als Bremerhaven blijven hierbij derhalve in Deutsche handen, waarbij ons land evenwel de mogelijkheid van contróle verkrijgt over deze toevoerder. Vanaf de Hunte-monding gaat deze natuurlijke begrenzing over in een kunstmatige landgrens, welke in Zuidelijke richting in groote trekken den loop van deze zijrivier volgt, doch gemiddeld op 5 à 10 km. Oostelijk hiervan is gedacht tot aan de doorsnijding van het Wiehen-gebergte (heuvelrug) ter

PLAN A

plaatse van de voormalige provinciegrens van Hannover. Het hierop volgende Teutoburgerwoud wordt doorsneden ter hoogte van het plaatsje Halle ten Noordwesten van Bielefeld gelegen, waarna de grens een Zuidwestelijk beloop krijgt over de Beckumer heuvels tusschen de stadjes Hamm en Soest door in de richting van Werl. Even ten Zuiden van laatstgenoemd plaatsje wordt de Ruhr bereikt, welke rivier in Westelijke richting als grens wordt gevolgd tot een punt ten Noorden van Hagen.

Het Ruhrgebied — in engeren zin — ware in zijn geheel binnen onze nieuwe staatsgrens te betrekken met uitsluiting van Wupperthal. Dit laatste industrieentrum ware in dezen gedachtengang aan België toe te kennen, evenals de Zuidelijk hiervan gelegen ertsgebieden tusschen de Lahn en de Sieg. Essentieel hierbij is slechts, dat deze beide grondstoffengebieden (steenkool en ijzer) blijvend aan het nog overgebleven rompstuk van Duitschland worden onttrokken. Hieruit volgt het verdere Zuidwestwaartsche beloop van de nieuwe grens even ten Zuiden van Düsseldorf, om ten slotte ten Noorden van Jülich (Gulik) aan te sluiten op de bestaande grens van Zuid-Limburg juist ten Oosten van Kerkrade. Ook het industriegebied om Aken is hierbij derhalve aan België toebedeeld gedacht, hetgeen in verband met het overwegend Belgische en Fransche kapitaal, dat in deze mijnen is belegd, logisch voorkomt.

Met deze annexatie van het Ruhrgebied zou een in verkeers-geografisch opzicht lang gekoesterde wensch van Duitschland, nl. de logische en ongestoorde aan-

eensluiting van dit industrie centrum met zijn natuurlijke haven (Rotterdam) in één staatsverband, voorgoed in rook opgaan en zijn beslag krijgen ten gunste van Nederland. De natuurlijke functie van den Rijn als Oost-Westelijken verbindingsweg van groote capaciteit voor den af- en aanvoer van dit gebied zou hiermede volledig tot haar recht komen en niet langer gehinderd worden door geforceerde Noord-Zuid aftappingen, zooals o.a. het Dortmund-Eemskanaal.

Voor zoover onze toekomstige Zuidgrens betreft, ware de bestaande Belgische grens aan te houden, behoudens een ondergeschikte uitruiling van de onlogische enclave rondom Baarle-Nassau.

Een aanzienlijke vergrooting van ons landbouw-areaal met gronden van zeer uiteenlopende vruchtbaarheid zou hiermede worden bereikt. In Oost-Friesland wordt de Oostelijke voortzetting van onze zware Friesche en Groningsche zeeleiggronden aangetroffen. Zuidelijk hiervan gaat met name in het Hannoversche Eemsland de bodem over in lichte zandgronden en uitgestrekte hoogveengebieden (o.a. het Boertanger-Moor), welke grootendeels voor ontginning in aanmerking komen. Münsterland bestaat uit lichte diluviale gronden, welke groote overeenkomst vertoonen met Twenthe en den Gelderschen Achterhoek. Ook het Noordelijk deel van Rijnland bestaat, behoudens een vruchtbare strook kleigronden langs den Rijn, overwegend uit diluviale zandgronden.

Over het algemeen genomen moeten de gronden derhalve van matige vruchtbaarheid worden geacht

PLAN A

en minder in kwaliteit dan de doorsnede van onze eigen cultuurgronden.

Even belangrijk, zoo niet belangrijker dan deze uitbreiding van het landbouwareaal, moet evenwel het feit worden geacht, dat ons land hierbij in het bezit zou worden gesteld van het voor zijn toekomstige industrieele ontwikkeling uiterst waardevolle Ruhrgebied en het Noord-Krefelder gebied. Met één slag zou hiermede onze industrieele grondstoffenbasis, met name onze steenkolenpositie, in meer dan voldoende mate worden verbreed, zóó zelfs, dat steenkolen zouden kunnen worden geëxporteerd. Bij volledigen wederopbouw van het Ruhrgebied zou dit zelfs het bezwaar kunnen opleveren van de opwekking eener industrieele over-capaciteit, welke aanvankelijk niet in haar geheel zou kunnen worden benut. Deze mogelijkheid lijkt evenwel niet waarschijnlijk in verband met de omschakeling van het gebied op Nederlandsche verhoudingen. Tengevolge hiervan zal de wederopbouw zéér geleidelijk en bij gedeelten geschieden, hetgeen ook uit hoofde van de vereischte nationale inspanning noodzakelijk zal blijken.

Bovendien mag op redelijken grondslag rekening worden gehouden met een uitbreiding van de exploitatiemogelijkheden der binnen de te annexeren gebieden gelegen aardoliereserves, met name ten Oosten van Coevorden en om Bentheim.

Deze aanzienlijke uitbreiding van onze steenkolenreserves, waardoor zelfs uitvoer mogelijk wordt, eventueel nog aangevuld met een bescheiden aardoliebasis,

zal ongetwijfeld aan onze credietwaardigheid na den oorlog in sterke mate ten goede komen. Een harmonische economische ontwikkeling van landbouw en nijverheid in ons land schijnt derhalve bij de boven aangegeven oplossing in de toekomst verzekerd.

De wederopbouw van deze momenteel grootendeels verwoeste industriegebieden lijkt evenwel slechts mogelijk bij volledige inspanning onzer nationale krachten, met volledige inschakeling van de aldaar nog aanwezige arbeidskrachten (mijnwerkers), eventueel gesteund door buitenlandsch kapitaal. Alhoewel dit een unieke gelegenheid schijnt de wereld te toonen wat Nederlandsche energie en kundigheid vermogen om in weinige decennia tijds een slagveld op te bouwen tot een voorbeeldig industriegebied, blijft het de vraag, of deze gigantische taak welke hiermede op onze schouders wordt gelegd, onze uiteraard beperkte nationale krachten niet te boven gaat. Met name dient hierbij ernstig onder oogen te worden gezien, of hiervan geen stagneerende invloed op den wederopbouw van ons eigen, eveneens zwaar geteisterde industrie-, handels- en verkeersapparaat, benevens van de verdere drooglegging van het IJsselmeer valt te vreezen. Ook aan den wederopbouw van ons uitgestrekte overzeesche rijk in Oost-Indië — onmiddellijk na den oorlog — dient hierbij niet in de laatste plaats te worden gedacht.

Zonder onze nationale krachten ook maar in het minst te onderschatten, is het noodzakelijk zich vooraf terdege rekenschap te geven van de zéér zware en langdurige taak en lasten, welke hiermede aan ons volk

zouden worden opgelegd. Lasten, waarin door *allen* naar vermogen zal moeten worden gedeeld, teneinde de oplossing zoo al mogelijk te maken.

Véél hooger dan de motieven welke van zuiver Nederlandsche zijde vóór of tegen annexatie zouden kunnen worden aangevoerd, worden in de hierboven geschetste internationale oplossing derhalve de politieke en veiligheidsoverwegingen aangeslagen. Deze zijn het, welke, in eerste instantie en geheel buiten ons om, tot de radicale liquidatie van het Duitsche Rijk hebben geleid en aan deze oplossing vorm hebben gegeven. Hieruit vloeit als directe consequentie een belangrijke gebiedsuitbreiding van Nederland voort, welke door ons volk — onafhankelijk van zijn eigen geneigdheid daartoe — zal moeten worden aanvaard. Dit ontslaat ons echter geenszins van den plicht het vraagstuk ook van zuiver Nederlandsch standpunt uit te bezien, waarbij de volgende drie motieven naar voren kunnen worden gebracht, nl.:

- a. het *strategische motief*;
- b. het *schadeloosstellingsmotief*;
- c. het *levensruimtemotief*.

Ad a. Uit een oogpunt van *nationale veiligheid* en verdedigbaarheid moet een vergrooting van ons smalle grondgebied — met name dus in de breederichting — in hooge mate gewenscht worden geacht. Nog geheel afgezien van de mogelijke functie, welke aan ons land bij een eventueel volgend gewapend conflict als *bruggehoofd* voor de Anglo-Amerikaansche wereldmacht zou kunnen zijn toegedacht, moet deze verbreding uit zuiver

ationale veiligheidsoverwegingen van militaire verdedigbaarheid noodzakelijk worden geacht. Voorop sta hierbij een *verkorting* van onze 520 km lange Oostgrens, tengevolge waarvan een door de hedendaagsche strategie vereischte, diep geëchelonnerde verdedigingslinie van — om de gedachte te bepalen — 10 km diepte, zoo gestrekt en kort mogelijk worde. Hierdoor kan ook het verlies aan cultuurgrond, welke de aanleg van een dergelijke linie tijdelijk zou opeischen, tot een minimum beperkt blijven.

Bovendien is bij dezen oorlog overduidelijk gebleken, dat de verdediging van het luchtruim onmogelijk is bij onvoldoende diepte en uitgestrektheid van het territoir. Onze vliegtuigen kregen in de noodlottige Meidagen ternauwernood de kans tijdig op te stijgen. Overigens moet hierbij niet uit het oog worden verloren, dat de ontwikkeling van het luchtwapen nog in vollen gang is en derhalve hetgeen vandaag nog een voldoende diepte van territoir wordt geoordeeld, reeds morgen als totaal onvoldoende zou kunnen worden aangemerkt. Concrete aanwijzingen voor een minimaal vereischte diepte van territoir in de toekomst kunnen hieraan dus onmogelijk worden ontleend.

Hetzelfde geldt, hoewel vermoedelijk in veel mindere mate, ook voor de verdediging te land, zoodat het strategische motief op zichzelf geen bruikbare maatstaf oplevert voor de beoordeeling van de wenschelijkheid, noch voor de bepaling van de uitgestrektheid van het te annexeren grondgebied.

Ad b. Tengevolge van de verraderlijke overrompe-

ling en langdurige bezetting door Duitschland, heeft ons land — geheel buiten zijn schuld en geheel afgezien nog van het onherstelbare moreele leed aan vele zijner bewoners berokkend — exorbitant hooge *materieele schade* in geld, goederen en land geleden. Een voorloopige raming dienaangaande komt tot op het tijdstip der capitulatie tot een totaalbedrag van ± 16 milliard gulden; dit is ongeveer gelijk aan ons geheele nationale vermogen van vóór den oorlog. Deze buitensporig hooge oorlogs- en bezettingsschade kan nimmer door het grootendeels vernielde en totaal verarmde Duitschland in producten en/of grondstoffen worden terugbetaald, noch in den vorm van diensten (arbeid) in voldoende mate worden geleverd. Het moreele leed en de verliezen aan menschenlevens vallen nooit en in geen enkelen vorm ooit goed te maken. Blijft dus slechts als eenige compensatiemogelijkheid de vergoeding in land. De gekapitaliseerde grondwaarde van het te annexeren gebied moet hierbij derhalve gelijk zijn aan de in totaal geleden, materieele oorlogsschade.

Tegen deze alleszins begrijpelijke en op het eerste gezicht rechtvaardig schijnende, overigens wel zéér simplistische en zuiver mercantiele redeneeringswijze, kan het volgende worden opgemerkt:

1°. Van een *volledige* schadeloosstelling door de verliezende partij is — economisch gesproken — nog nooit iets in de practijk terecht gekomen; na den vorigen oorlog niet en zal voorzeker ook na dezen nog zoo veel destructiever gevoerden oorlog geen sprake kunnen zijn.

2°. De weliswaar buitensporig hooge, doch *tijdelijke*

schade aan Nederland toegebracht is niet zonder meer gelijkwaardig te stellen aan een *blijvende* annexatie van Duitsch grondgebied; de ideëele en sociale waarde van den grond hierbij nog geheel buiten beschouwing gelaten.

3°. Een schadeloosstelling in grond zou Nederland bevoordeelen boven de Westersche geallieerden zelf, waarvoor geen territoriale compensatie in aanmerking komt en die dus — aangenomen dat Duitschland niets kan terugbetalen — met leege handen uit den strijd zouden komen.

Blijvende annexatie van een eenigszins belangrijk gedeelte van het grondgebied van den door *anderen* verslagen vijand als compensatie van de door *ons* geleden materieele schade zal dan ook onvermijdelijk tot begrijpelijke wraakgevoelens van Duitsche zijde jegens ons aanleiding geven. De radicale oplossing is hierbij de eenige, waarbij dit bezwaar grootendeels wegvalt, bij ontstentenis van een wraakkoesterende tegenpartij. Van de ingelijfde bevolking immers kan worden aangenomen, dat zij op den duur volledig in het Nederlandsche staatsverband zal worden opgenomen, terwijl het overblijvende Nieder-Sachsen te zwak is en blijft om ooit deze aanvankelijk nog gekoesterde wraakgevoelens in daden te kunnen omzetten.

Ook van het Opper-Donau-Rijk mag worden aangenomen, dat geen revanche-idee — tenminste niet ten aanzien van ons land — zal uitgaan, terwijl zelfs een eventueel samengaan van deze beide staten van bescheiden omvang in politiek en economisch opzicht

tegen de andere landen niet tot een oorlog zal kunnen leiden, bij gebrek aan de hiervoor onmisbare grondstoffen.

Voorts gaat de radicale oplossing ervan uit, dat in de toekomst een innige economische samenwerking tusschen alle landen van het Europeesche continent — in federatief verband — niet kan uitblijven; een federatieve blokvorming dus welke onvermijdelijk is voor het algemeen welvaartsherstel. Hierbij zullen de toevallige grootte en begrenzing der afzonderlijke staten er betrekkelijk weinig meer toe doen, terwijl als vaststaand kan worden aangenomen, dat bij een onverhoopt nieuw uitbrekend gewapend conflict ook *alle* bij de federatie aangesloten landen opnieuw zullen worden betrokken. Het alternatief van een collectieve veiligheid wordt nu eenmaal noodwendig gevormd door een collectieve bedreiging en hiermede van een collectief conflict.

Ad c. Het *levensruimtemotief* is een specifiek Nederlandsch motief, dat voor geen der ons omringende landen in die mate geldt als voor het Nederlandsche volk. Ons volk nl. is het eenige in West-Europa, dat nog een positieve groeikracht vertoont, welke tot uitdrukking komt in de zgn. „net reproduction rate” van 1,16 gedurende de periode 1936—1940. Een cijfer van 1 vormt hierbij het critieke keerpunt, waar beneden de bevolking op den duur zou afnemen. Alle demografische analyses en de hieruit opgestelde prognoses voor de toekomst stemmen hierin overeen, dat aan ons volk weliswaar een afnemende groei, doch nog altijd een zeer belangrijke toeneming met rond 2¼ miljoen

moet worden toegeschreven tot rond $11\frac{1}{4}$ miljoen zielen omstreeks 1970. Hierna zal vermoedelijk een evenwichtstoestand intreden, waarbij de bevolking niet of nauwelijks meer zal toenemen, weshalve ook hier niet met speculatieve beschouwingen na 1970 rekening zal worden gehouden.

Zelfs na volledige drooglegging der geprojecteerde IJsselmeerpolders en een verdere ontginning van de hiervoor nog sporadisch in aanmerking komende woeste gronden, benevens andere cultuurtechnische werken (ruilverkaveling, grondverbetering enz.) valt met groote zekerheid aan te nemen, dat ons toekomstig landbouw-areaal — zonder annexatie — in hooge mate ontoereikend zal wezen om den heerschenden en nog te verwachten landhonger te stillen. Volgens schatting mag nog slechts met een nieuwe agrarische opnemingscapaciteit van rond $\frac{1}{4}$ miljoen zielen worden gerekend.

Door saneering van ons overbezette handels- en verkeersapparaat zullen vele werkkrachten overcompleteet worden, welke in het gunstigste geval door de uitbreiding van dezen sector in logische verhouding tot onzen numerieken groei zal kunnen worden gecompenseerd. Ook van den industriector mag worden aangenomen, dat hij — na absorbeering van de vóór den oorlog heerschende structureele werkloosheid — geen verdere numerieke uitbreiding toelaat. Een verdere industrialisatie ter opneming van het bevolkingoverschot, hoewel theoretisch altijd mogelijk, moet zoowel om economische als om ideële redenen worden ont-raden. Hierbij dient nl. te worden overwogen, dat onze

PLAN A

industrie slechts steunt op een betrekkelijk smalle en eenzijdige grondstoffenbasis, waardoor zij verder zou worden gedreven in de richting van een sterk van het buitenland afhankelijke veredelingsindustrie.

Het ware derhalve gewenscht aan op zijn minst 2 miljoen Nederlanders elders nieuwe bestaansmogelijkheden te verschaffen, waarbij dan nog in het geheel geen rekening is gehouden met die personen, welke ter voorkoming van structureele werkloosheid uit de betreffende bedrijfsgroepen dienen te worden gelicht. Zou hiervoor — pro memorie — een totale bevolking van $\frac{1}{2}$ miljoen worden aangenomen, dan zou bovengenoemd cijfer derhalve stijgen tot in totaal $2\frac{1}{2}$ miljoen.

Deze uit het moederland afkomstige bevolking zou dus extra boven de nog aanwezige Deutsche bevolking door de nieuw te annexeren gebieden moeten kunnen worden opgenomen. Aangezien met een resterende Deutsche bevolking van eveneens $2\frac{1}{2}$ miljoen is gerekend, zouden de te annexeren deelen van Duitschland in totaal dus voldoende levensruimte moeten bieden voor een gezamenlijke bevolking van op den duur 5 miljoen zielen. Een hiervoor door Dr. Ir. F. Bakker Schut opgemaakte berekening komt voor een kleiner gebied en exclusief het Ruhrgebied reeds tot een bevolgingscapaciteit van rond 4 miljoen, zoodat een cijfer van 5 miljoen — inclusief het Ruhrgebied — alleszins mogelijk lijkt. Nederland — in engeren zin — zou hierbij derhalve nog een bevolking van rond 9 miljoen overhouden, d. i. dus juist zijn tegenwoordige bevol-

kingsgrootte, doch uitgespreid over een gebied van $\pm 35.000 \text{ km}^2$ (nl. inclusief de IJsselmeerpolders) in plaats van 33.000 km^2 . De toekomstige bevolkingsdichtheid van het stamland zou hiermede derhalve iets teruglopen, nl. van gemiddeld 271 in 1941 tot 257 inwoners per km^2 omstreeks 1970.

Het moreele bezwaar, dat tegen dezerzijdsche toepassing van het levensruimtemotief zou kunnen worden opgeworpen, nl. de hanteering van hetzelfde motief, dat wij terecht in de Duitse „Lebensraumtheorie” zoo verfoeien, moet ook bij deze radicale oplossing voldoende ondervangen worden geacht. In de eerste plaats, omdat wij het te annexeren gebied *met* de daarin nog aanwezige bevolking zouden overnemen. Ons agrarisch bevolkingsoverschot vult hierbij derhalve slechts de leemten binnen dit gebied op, door ontginning van de nog ruimschoots aanwezige hoogveengebieden en door verdere intensivering van de bodemproductie, terwijl onze overtollige industrie- en bouwvakarbeiders ruimschoots emplooi zullen kunnen vinden in den wederopbouw der grootendeels verwoeste industrie-centra. In de tweede plaats, omdat er voor het aangrenzende Nieder-Sachsen geen levensruimtemotief meer bestaat, gezien de lage bevolkingsdichtheid van slechts 120 inwoners per km^2 .

Met opzet is in de bovenstaande Nederlandsche argumenteering het in dit verband wel eens aangevoerde *historische* motief buiten beschouwing gelaten, omdat het o. i. een zeer zwak argument geacht moet worden, dat daarenboven voor tweërlei uitleg vatbaar is. Zoo

bewijst het feit, dat bijv. Gulik, Kleef en Bentheim destijds deel hebben uitgemaakt van naderhand Nederlandsch territoir in dezen niets en kan dit zeker niet als een argument vóór annexatie door Nederland worden gebezigd. Indien er namelijk iets veranderlijk is gebleken in de wereldgeschiedenis, dan is het juist wel de betrekkelijk toevallige totstandkoming der staatkundige begrenzing, welke zich bij herhaling heeft gewijzigd in verband met de behoeften en de mogelijkheden van het oogenblik. De zgn. „heiligheid der grenzen” moet dan ook met een korreltje zout worden genomen. Dit ideëele begrip is veelal slechts gebruikt, om niet te zeggen misbruikt, om aan andere zeer reëele machtsmotieven kracht bij te zetten dan juist wel te verdoezelen. Op zichzelf beschouwd moet het historische motief dan ook niet als doorslaggevend worden aangemerkt.

Tenslotte moge nog met een enkel woord worden herinnerd aan de vredelievendheid en vergevingsgezindheid van ons volk, dat over het algemeen niet meer het verlangen koestert zijn territoir te vergrooten. Tenminste niet *ten koste* van anderen, zooals het ook de bovengeschetste radicale oplossing waarschijnlijk zal zien, alhoewel deze het in wezen het minste is. Sedert eeuwen heeft het zijn kracht gezocht in de vreedzame gebiedsuitbreiding, *binnen* eigen territoriale grenzen, door middel van bedijking, inpoldering enz. waarin wij ongelijken in de wereld niet aantreffen.

Met het bovenstaande is slechts bedoeld de aandacht te vestigen op de van huis uit geringe „annexation-

mindedness" van groote lagen van ons volk. In hoeverre ook in deze typisch Nederlandsche eigenschappen, welke ons volkskarakter sieren, verandering is gekomen onder den drang der laatste gebeurtenissen, zal straks bij de te houden volksstemming over het annexatievraagstuk aan het licht treden. Een groote geestelijke weerstand zal hierbij moeten worden overwonnen, alvorens dit voor onze toekomst zoo vitale probleem objectief zal kunnen worden beoordeeld.

Het zal de eeuwenoude strijd zijn tusschen *verstandelijke* overwegingen en *intuïtieve* gevoelens. De uitslag van dezen innerlijken tweestrijd zal evenwel bij de hierboven aangegeven radicale, internationale oplossing nauwelijks gewicht in de schaal leggen voor de totstandkoming ervan.

PLAN B

In tegenstelling tot de vorige, radicale internationale oplossing gaat de hier volgende *gematigde, nationale* oplossing ervan uit, dat Duitschland weliswaar als aanstichter en hoofdschuldige van dezen oorlog wordt aangewezen en dienovereenkomstig bij den vrede zal worden behandeld, doch dat bij de tenuitvoerlegging der vredesbepalingen Nederland niet zal worden betrokken. Althans niet rechtstreeks zooals in het vorige plan, waarbij mede aan ons land — in het belang van de internationale veiligheid in Europa — een zware en verantwoordelijke taak werd toevertrouwd. De toekomstige status van Duitschland zal hierbij dus geheel en al door de Geallieerden worden bepaald, zonder Nederland hierin actief te betrekken. Weliswaar mag ook hierbij worden aangenomen, dat ons land zal worden gehoord, doch van een positief aandeel in de te nemen eindbeslissing en de toepassing hiervan zal worden uitgesloten.

Geheel los hiervan staat de kwestie van een eventuele gebiedsuitbreiding, waartoe Nederland ook bij deze

oplossing naar alle waarschijnlijkheid in de gelegenheid zal worden gesteld en ten aanzien waarvan ons land zelfstandig zijn standpunt zal dienen te bepalen. Tegenover het nagenoeg geheel wegvallen van de internationale taak vormt hierbij dus de onbekende status van Duitschland de voor ons land onzekere factor, waarop het in het geheel geen invloed zal kunnen uitoefenen. Door zijn *blijvende* numerieke minderheid zal vooral *op den duur* deze onzekerheid omtrent de toekomstige gestalte van het Deutsche achterland hoegenaamd geen waarborg voor de veiligheid van ons land inhouden. Hierbij is derhalve stilzwijgend aangenomen, dat er weliswaar aanvankelijk een gevoelig verzwakt Duitschland, doch naar bevolking en oppervlakte toch nog steeds vele malen machtiger rijk aan onze Oostgrens zal blijven bestaan, dat op den duur wederom den kop zal kunnen opsteken. Gezien de na den vrede van Versailles opgedane, bittere ervaring, moet deze mogelijkheid geenszins uitgesloten worden geacht.

Bezien wij thans de mogelijkheid van een eventueele gebiedsuitbreiding — onder nadrukkelijke aanname, dat ons hiertoe de gelegenheid zal worden geboden — nader en wel uitsluitend vanuit Nederlandsch standpunt, dan kan hieromtrent het volgende worden opgemerkt. In verband met het wegvallen van onze internationale taak past ons bij deze beslissing een veel bescheidener houding, zonder eenige aanmatiging, en wel voornamelijk om de beide volgende redenen:

1°. Bij de uiteindelijke vernietiging van Duitschland door de Geallieerden en met name door Rusland heeft

PLAN B

ons land part noch deel gehad, door de omstandigheden waaronder het verkeerde nauwelijks kunnen hebben.

2°. Gezien onze gematigdheid zal een eventueele zéér bescheiden gebiedsuitbreiding in den vorm van een grenscorrectie meer in overeenstemming zijn met onzen volksaard, welke een vergrooting van territoir ten koste van anderen niet begeert.

Een zuiverheid van bedoeling sta hierbij dus voorop.

Gezien echter de misdadigheid en den catastrophalen omvang van de ons toegebrachte materieele en moreele schade, moet een volledig afzien van eenige aanspraak op compensatie — nu de gelegenheid zich hiertoe voordoet — weinig waarschijnlijk en met deze zuiverheid van bedoeling geenszins in strijd worden geacht. Hierom is in het onderstaande verondersteld, dat het Nederlandsche volk zich onder de gegeven omstandigheden in ieder geval zal uitspreken vóór een *grenscorrectie* ten koste van Duitschland. Met opzet is hierbij het woord annexatie vermeden, omdat bij deze *idealistische* oplossing in scherpe tegenstelling tot de vorige *realistische* wordt verondersteld, dat de strategische, schadeloosstellings- en levensruimtemotieven niet in overwegende mate zullen meespreken. De politieke factor kan hierbij vanzelfsprekend geheel buiten beschouwing worden gelaten.

Vóór op sta bij deze gematigde, nationale oplossing het alleszins gerechtvaardigde verlangen naar een gave afronding van ons aan de Oostzijde wel zeer grillig en onlogisch begrensde grondgebied, uit algemeene geografische, met name verkeers-geografische overwegin-

gen. Deze „Schönheitsfehler“ dienen te worden gecorriged nu de schoone gelegenheid zich daartoe voordoet. Een verzuimen van deze kans moet als een grove nalatigheid, een misdaad aan ons Vaderland worden aangemerkt.

Het spreekt overigens welhaast vanzelf, dat ook bij de vorige, radicale oplossing verkeers-geografische overwegingen bij de bepaling van het grenstracee een rol hebben gespeeld, doch niet primair zooals bij de onderhavige, gematigde oplossing, weshalve deze overwegingen bij Plan A slechts terloops zijn aangestipt.

Bij de thans voorgestelde oplossing (Plan B) echter speelt dit verkeers-geografische gezichtspunt met het oog op de beperktheid van het over te dragen gebied de allesbeheerschende rol. De beide navolgende overwegingen hebben hierbij gegolden.

1°. Ter ondervanging van de gebrekkige landverbinding van onze Oostelijke en Zuid-Oostelijke randgebieden in Noord-Zuidelijke richting dient naar een nauwere onderlinge aaneensluiting van deze peripheriegebieden te worden gestreefd.

2°. Deze nauwere verkeersaansluiting is noodzakelijk in verband met de in de toekomst te verwachten voortschrijdende industriele ontwikkeling in deze gebieden.

Ad 1. Bij beschouwing van het grillig verloop onzer Oostgrens springen vooral twee groote gapingen in het oog, nl. het nagenoeg vierkante hiaat tusschen Zuid-Oost Drenthe en Noord-Twenthe, en de ver Westelijk vooruitgeschoven wig langs den Rijn tusschen den Gelderschen Achterhoek en Noord-Limburg. Tenge-

PLAN B

volge van deze laatste wig bedraagt de afstand tusschen Berg en Dal en Noordwijk aan Zee — hemelsbreed en loodrecht op de kust gemeten — slechts 112 km, tegenover een breedte van 167 km tusschen de Poppe en Wijk aan Zee. Ter hoogte van onze belangrijkste Oost-Westelijke bundel van verkeersaders, nl. de Rijn met parallel loopende land- en spoorwegen, beschikt ons land derhalve slechts over een minimale diepte.

Deze beide opvallende hiaten in de Oostgrens maken, dat de eenige doorgaande Noord-Zuid weg- en spoorverbinding tusschen Groningen en Maastricht noodgedwongen in Westelijke richting uitbuigt over Zwolle-Nijmegen. Hierdoor zijn het Zuid-Oostelijk deel van Drenthe, Twenthe en den Gelderschen Achterhoek in deze hoofdrichting slecht ontsloten en laat met name hun onderlinge verbinding, vooral die met Noord-Limburg alles te wenschen over. Door grenscorrectie zou de opvulling van deze beide hiaten in het net van hoofdverkeerswegen mogelijk worden gemaakt, waardoor de omslachtige verbinding over Arnhem-Nijmegen kan worden vermeden.

Ad 2. In verband met de in de omgeving van Coevorden en Schoonebeek aangeboorde aardolielagen en de te verwachten ontginning van nieuwe steenkoollagen in de Peel en langs de Maas ten Zuiden van Venlo, moet met een verdere industrialisatie van deze gebieden in de toekomst rekening worden gehouden. Tengevolge hiervan zullen de verkeersrelaties tusschen het Zuid-Oost Drentsche gebied met Twenthe en den Gelderschen Achterhoek eenerzijds en tusschen deze beide bestaande

industriegebieden met het nieuwe Midden-Limburgsche gebied anderzijds, ongetwijfeld toenemen. Doch ook geheel afgescheiden van deze verkeersoverwegingen moet het uit algemeen planologisch oogpunt ten zeerste gewenscht worden geacht, dat in de toekomst een tweede, meer Oostelijk gelegen Noord-Zuid verbinding langs onze Oostgrens tot stand komt, waardoor deze randgebieden beter worden ontsloten en de algemeene economische ontwikkeling gestimuleerd.

Voor het beloop van deze nieuwe Noord-Zuid wegverbinding tusschen Emmen en Venlo komt zeer globaal het volgende tracee in aanmerking. Vanaf Emmen Zuidwaarts over Neuenhaus, Ootmarsum, Oldenzaal naar Enschede. Vanaf dit Twentsche industrie centrum in Zuid-Westelijke richting over Haaksbergen, Groenlo, Varsseveld, Anholt naar Rees, waar de Rijn wordt gekruist. Vervolgens via Geldern en Straelen naar Venlo. Hiermede zou een fraaie, iets Oostwaarts afbuigende, doorgaande verbinding verkregen worden tusschen Groningen en Maastricht, welke de bestaande Westelijke stamroute op voldoende afstand doubleert, opdat beide een eigen gebiedsstrook ontsluiten.

Het beloop van deze Oostelijke route is bepalend voor de nieuwe territoriale Oostgrens in dien zin, dat het geheele wegtracee volledig binnen deze grenscorrectie komt te liggen.

Zooals uit het hiervolgende grenstracee (zie fig. 2) blijkt, is aan dezen verkeersgeografischen eisch volledig voldaan. De nieuw voorgestelde Oostelijke begrenzing van ons verruimde grondgebied loopt hierbij als volgt:

PLAN B

Vanaf het punt waar de oorspronkelijke grens van Zuid-Oost Drenthe rechthoekig naar het Westen omhoog, onmiddellijk Zuidwaarts, ten Oosten om Neuenhaus heen naar de vooruitspringende top van de Overijsselsche grens ten Noorden van Denekamp. Hiermede is derhalve de Noordelijkste der beide gapingen volledig opgevuld. Verder Zuidwaarts is nog gedacht aan een zeer ondergeschikte grenscorrectie ten Noorden van Winterswijk, ter opvulling van het inspringende gebied rondom Zwillbroek. Vanaf een punt even ten Oosten van Dinxperlo slaat de nieuwe staatsgrens een Zuidwestelijke richting in, Oostelijk van Isselburg en Rees, waar eenige kilometers de Rijn stroomopwaarts wordt gevolgd. Vervolgens kruist de grens den Westelijken Rijnsoever om over de kruin van den beboschten heuvelrug ten Zuiden van Mariënbaum en Westelijk om dit plaatsje heenbuigend, in Zuidelijke richting, ten Westen van Sonsbeek en Kapellen en ten Oosten van Geldern en Straelen op een punt van de bestaande grens ten Noordoosten van Venlo aan te sluiten. De Limburgsche grens verder Zuidwaarts vervolgende is nog aan een tweetal ondergeschikte grenscorrecties gedacht ten Oosten van Roermond en Sittard, waardoor de wel zéér smalle hals van Zuid-Limburg ter hoogte van laatstgenoemde plaats wordt verbreed. Hiermede wordt tevens bereikt, dat de aanwezige steenkolenreserves langs de Noordgrens van Zuid-Limburg en ten Westen van de Wurm, welke gunstiger door de Staatsmijnen in Limburg dan door de Carolus Magnus Mijn, tot wier grondgebied dit revier behoort, kunnen worden

ontgonnen, binnen onze staatsgrenzen worden betrokken.

De bij dit plan voorgestelde grenscorrecties hebben tengevolge, dat de voormalige 520 km lange Oostgrens met Duitschland wordt teruggebracht op 375 km. Hierbij bedraagt de totale terreinwinst ongeveer 1500 km². Ons nationale erf zou hierbij dus worden verruimd met een gebied, dat even groot is als de beide nog droog te leggen Zuidelijke IJsselmeerpolders tezamen, doch van gemiddeld veel geringer vruchtbaarheid. Met uitzondering van de beide oeverstrooken langs den Rijn, bestaan de gebieden voornamelijk uit lichtere, hier en daar sterk geaccidenteerde zandgronden.

Uit een oogpunt van natuurschoon zou ons land o.a. verrijkt worden met de Noordelijke voortzetting van den Twenthschen heuvelrug, de Zuidwestelijke voortzetting van den Hettenheuvel (Hoog Elten) en het geheele Reichswald ten Zuiden van Kleef, dat evenwel vermoedelijk ernstig zal hebben geleden van de oorlogshandelingen.

Met inbegrip van de toekomstige IJsselmeerpolders zou de totale oppervlakte van ons land hiermede op 36.500 km² worden gebracht, dit is dus een vermeerdering met 10,5 %, waarvan 4,5 % voor rekening van de grenscorrecties komt.

Belangrijker dan deze — in verhouding tot de vorige oplossing — zéér bescheiden territoriale expansie uit landbouwkundig en landschappelijk oogpunt is, moet zij waarschijnlijk in mijnbouwkundig opzicht worden geacht door de toevoeging van de ten deele reeds in

PLAN B

ontginning zijnde aardoliereserves in het gebied van Neuenhaus en Emlichheim. Hierdoor wordt de mogelijkheid geopend voor de ontwikkeling van een (bescheiden) industriecentrum in aansluiting op het eveneens voor industrialisatie in aanmerking komende Zuid-Oosten van Drenthe. Bovendien wordt hierbij het steenkolenrevier van Zuid-Limburg uitgebreid met het gebied ten Westen van de Wurm en komt ook de horst van Geldern ten deele binnen onze nieuwe staatsgrens.

Wat de in het over te dragen gebied woonachtige bevolking betreft, kan worden opgemerkt, dat een eventueele ontruiming afhankelijk kan worden gesteld van den uitslag der volksstemming. Alhoewel de bevolkingspolitieke beteekenis van de gebiedsuitbreiding er voor het Nederlandsche volk door zal toenemen, indien de betreffende gebiedsdeelen *vrij* van bevolking zouden worden overgedragen, gaat het bij deze grenscorrectie om zulke geringe hoeveelheden, dat dit punt niet van essentiele beteekenis moet worden geacht. Wèl verdient het aanbeveling een terugvloeiing van de reeds geëvacueerde inheemsche bevolking uit deze grensgebieden te voorkomen. In geen geval zal de totale ontruiming een principieele voorwaarde behoeven te vormen bij de effectueering van de voorgestelde grenswijziging, waarvan de beteekenis in eerste instantie blijft bepaald door de eerdergenoemde verkeers-geografische motieven.

Toetsen wij thans dit gematigde voorstel aan de drie motieven, welke ook bij Plan A ad *a*, *b* en *c* successievelijk ter sprake zijn gebracht, nl. het strategische, het schadeloosstellings- en het levensruimtemotief.

Wat de eerste *strategische* overweging betreft, kan worden opgemerkt, dat in verband met onze nationale verdedigbaarheid te land de verbreding van het territorium op zijn smalste en tevens vitaalste punt, nl. ter hoogte van den Rijn, een groot voordeel moet worden geacht, evenals de aanzienlijke inkorting van onze 520 km lange Oostelijke landgrens met 145 km tot slechts 375 km. Ook de goede ontsluiting ervan door de ten deele nieuw geprojecteerde Noord-Zuid verbinding langs de binnenzijde komt haar verdedigbaarheid ten goede. Tengevolge van deze grenscorrectie wordt de minimale breedte van Nederland tusschen Oostgrens en Noordzeekust van 112 km op 145 km gebracht.

Hetgeen over de in hoofdzaak negatieve beteekenis der militaire overwegingen in het algemeen bij Plan A is opgemerkt, kan met des te meer nadruk hier worden herhaald. Het strategisch motief is niet doorslaggevend bij de beoordeeling van de algemeene wenschelijkheid der voorgestelde grenscorrectie, noch maatgevend ten aanzien van de bepaling der minimaal vereischte diepte van het territorium.

Ten overvloede kan hierbij nog worden aangeteekend, dat de vraag of deze grenscorrectie, welke geheel ten koste van Duitschland gaat, al dan niet moet plaats vinden, met het oog op mogelijke politieke consequenties, geheel los daarvan kan worden bekeken, aangezien als vaststaand mag worden aangenomen, dat Nederland ook bij een onverhoopt volgenden oorlog op het vasteland, onherroepelijk zal worden betrokken.

Ook het *schadeloosstellings*motief komt, tengevolge

van den zeer bescheiden omvang dezer oplossing, hierbij nauwelijks in het geding. Bewust immers wordt ervan uitgegaan, dat de enorme materieele schade welke aan ons land in velerlei vorm is toegebracht, door het vernietigend verslagen Duitschland onmogelijk in goederen noch diensten kan worden opgebracht, terwijl een afdoende compensatie in grond hierbij niet aan de orde wordt gesteld. Het geleden materieele verlies dient dus nagenoeg in zijn geheel door ons te worden afgeschreven, op de zeer geringe terreinwinst na, welke als gedeeltelijke compensatie van de door Duitschland aan ons landbouwareaal toegebrachte schade — tengevolge van inundatie — zou kunnen worden opgevat, doch bij deze oplossing niet in de eerste plaats is bedoeld. Aangezien de totale oppervlakte der over te dragen gebieden kleiner is dan die der geïnundeerde polders, nl. rond 150.000 ha tegenover ruim 200.000 ha, en zij gemiddeld een lagere vruchtbaarheid bezitten, vertegenwoordigen zij dientengevolge een véél geringere waarde. Ook de steenkolen- en aardoliereserves vormen in dit verband vermoedelijk slechts een zéér onvoldoendetegenprestatie.

Als voordeel van de bovenomschreven grenscorrectie zou, behalve haar onmiddellijke doorvoerbaarheid, kunnen worden aangevoerd, dat de over te dragen gebieden een overwegend agrarisch karakter dragen. Groote, verwoeste steden ontbreken hierin geheel, zoodat de wederopbouw slechts een gering gedeelte van onze nationale krachtsinspanning na den oorlog zal vergen. Dientengevolge zullen wij in staat zijn onze volle aandacht en krachten op het herstel van eigen land en

Nederlandsch-Indië te concentreeren. Hierbij zal ook de verdere drooglegging van de IJsselmeerpolders niet achtergesteld behoeven te worden.

Tenslotte speelt ook het *levensruimtemotief* in dezen gematigden gedachtengang geen rol van eenige beteekenis, aangezien de betreffende gebiedsdeelen, welke te zamen in dezelfde orde van grootte komen als onze beide nog droog te leggen Zuidelijke IJsselmeerpolders, zelfs bij overdracht geheel vrij van bevolking, een te geringe opnemingscapaciteit bezitten om aan onzen bevolkingsdruk ook maar in eenigszins belangrijke mate tegemoet te komen. In het gunstigste geval zou — om de gedachten te bepalen — een totale bevolking van rond 150.000 zielen door de nieuw toe te voegen landstrecken kunnen worden opgenomen, bij behoud van hun overwegend agrarische karakter. Zouden de aardoliereserves bij Neuenhaus en Emlichheim en de uitbreiding van ons Limburgsche steenkolenrevier het aanzien geven aan een eenigszins belangrijke industrialisatie van deze gebieden, dan zou de totale bevolkingcapaciteit bijv. verhoogd kunnen worden tot rond 225.000. Dit blijven evenwel altijd nog zéér bescheiden aantallen in verhouding (10 %) tot de rond $2\frac{1}{4}$ miljoen zielen waarmede onze bevolking tot 1970 waarschijnlijk nog zal toenemen.

Na de totstandkoming van deze grenscorrectie zou Nederland derhalve nog steeds voor hetzelfde dilemma staan van een te klein grondgebied voor de onderbrenging van zijn nog steeds aanzwellende bevolking. Zou ons volk ook in de toekomst — in analogie met

het verleden — niet of nauwelijks emigreeren, dan zou derhalve de geheele toekomstige bevolkingsaanwas binnen eigen grenzen moeten worden opgenomen. Dit zou bij de slechts geringe mogelijkheden tot verbreding van onze agrarische basis tot een nog verdere, sterke uitbreiding van onzen industrieelen sector nopen, hetgeen, zoo al economisch mogelijk, in sociaal en cultureel opzicht tot zeer ongewenschte gevolgen zou leiden. De zoo juiste uitspraak, dat: „Industrialization is a poor ideal”, zou hiermede ten volle op Nederland van toepassing worden.

Een bewust geleide emigratie-politiek op groote schaal lijkt dan ook het onafwendbaar alternatief ter voorkoming van een verdere bevolkingsverdichting, welke vermoedelijk met een (blijvende) verlaging van levensstandaard gepaard zal gaan.

Een in ideëel opzicht nog ernstiger nevenverschijnsel van deze verdichting moet de verdere inperking van ons toch reeds zoo krap bemeten natuurruimte-areaal worden geacht. Bij een maximale toekomstige bevolkingsdichtheid van gemiddeld 308 inwoners per km², waarbij dus geen emigratie plaats vindt, zouden de recreatiemogelijkheden binnen eigen grenzen illusoir geworden zijn. Ons nationale erf zou hierbij het weinig aantrekkelijke beeld van één vrijwel onafgebroken cultuursteppe tusschen dicht opeengelegen en over het geheele land verspreide woon- en industrie centra vertoonen. Zelfs de beste planologische beheersching van de zich hierbij voordoende problemen, zou de groote ideëele verarming van het milieu, waarin ons volk gedoemd zou zijn te leven, niet voldoende kunnen ondervangen.

PLAN C

Als laatste in aanmerking komende oplossing in deze trits van suggesties voor de toekomstige territoriale begrenzing van Nederland, doet zich de door ons als *radicaal*, *nationaal* gequalificeerde mogelijkheid voor, welke het midden houdt tusschen de beide eerder genoemde plannen.

Nationaal is deze oplossing in zooverre, dat ook hierbij niet wordt geanticipeerd op de toekomstige status van Duitschland, welke geheel buiten beschouwing blijft. Dit plan stemt dus hierin overeen met de ad B genoemde gematigde oplossing. *Radicaal* is dit plan evenwel in hooge mate, omdat hierbij van Nederlandsche zijde een zéér belangrijke en diep ingrijpende annexatie van grondgebied wordt bepleit *met* totale verdrijving der daarin nog woonachtige bevolking.

Zeer bepaaldelijk en positief wordt dus ook bij deze midden-oplossing het standpunt ingenomen, dat Duitschland als aanstichter en hoofdschuldige van dezen oorlog dient te worden gebrandmerkt, terwijl voorts wordt aangenomen, dat aan Nederland de vrije keuze zal

PLAN C

worden gelaten omtrent het al dan niet annexeren van grondgebied ten koste van dat land.

Evenals bij de vorige oplossing vormt hierin de toekomstige status van Duitschland, waaromtrent de beslissing en de toepassing geheel en al in handen van de Geallieerden wordt gelaten, de voor ons land onzekere factor. De beteekenis van deze onzekerheid voor onze nationale veiligheid wordt nog verhoogd door de omstandigheid, dat bij deze radicale oplossing een algeheele ontruiming van het gebied zal worden geëischt. Hiervan moet een ongunstige invloed op den sociaal-economischen en politieken toestand en dientengevolge een verhooging van de spanning in het overblijvende Duitschland worden gevreesd. Tenzij ook hier, evenals bij Plan A, wordt geanticipeerd op een totale liquidatie van het Deutsche Rijk door de groote en eventueel andere mogelijkheden.

In het licht van de gedwongen evacuatie der bevolking uit de aan ons land over te dragen gebieden, moet de waarschijnlijkheid van een dergelijke liquidatie minder groot worden geacht dan bij de eerste radicale internationale oplossing. De geneigdheid van Rusland en met name ook van de overige randstaten om gedeelten van een, tengevolge dezer evacuatie, verdicht Duitschland te absorbeeren — want hoe kan men zich deze liquidatie anders voorstellen — moet hierbij kleiner worden geacht dan bij Plan A.

Daarom is bij de onderhavige oplossing ervan uitgegaan, dat er een Duitschland van onbekenden omvang, doch in bevolkingsaantal in ieder geval véél

sterker dan Nederland, aan onze nieuwe Oostgrens zal overblijven. Deze numeriek sterkere nabuur zal, tengevolge van de onzerzijds op hem toegepaste annexatie gepaard gaande met een volledige evacuatie, dubbel geprikkeld zijn. Hierdoor zal het ontstaan van alleszins begrijpelijke wraakgevoelens, met name ook onder de geëvacueerde bevolking zelve, extra worden gestimuleerd. Dit o. i. niet te onderschatten bezwaar wordt alleen bij de radicale internationale oplossing in voldoende mate ondervangen.

Konden bij de beide vorige oplossingen de drie ad *a*, *b* en *c* genoemde, zuiver Nederlandsche overwegingen na de gebiedsomschrijving worden behandeld, in verband met het primaat van het internationaal-politieke motief bij Plan A en van het verkeers-geografische motief bij Plan B, hier is dit niet mogelijk. Bij het onderhavige plan nl. beheerschen het schadeloosstellings- en het levensruimtemotief het annexatie-probleem niet alleen principieel, doch ook materieel en formeel. De vorm en de uitgestrektheid van het over te dragen gebied worden — naar zal blijken — nagenoeg geheel door het tweede, bevolkingspolitieke motief bepaald. Daarom zal de successievelijke behandeling van: *a*. het schadeloosstellings-, *b*. het levensruimte- en *c*. het strategische motief hier vooraf dienen te gaan aan de beschrijving van de nieuwe grens.

Hierbij zal in hoofdzaak en zeer in het kort de gedachtengang worden weergegeven van Dr. Ir. F. Bakker Schut, die in zijn brochure: „Wenschelijkheden en mogelijkheden bij een uitbreiding van het Neder-

landsche grondgebied", een warm pleidooi levert voor deze oplossing.

Ad a. De rechtvaardigheid van den eisch tot *schadeloosstelling* wordt hierbij als principieel juist voorop gesteld. Aangezien de exorbitant hooge materieele schade aan ons land toegebracht in geen enkelen anderen vorm dan in grond eenigszins afdoende door Duitschland kan worden gecompenseerd, vormt de overdracht van grondgebied de eenige hiervoor in aanmerking komende wijze van vergoeding. Voor onze bemerkingen hiertegen worde verwezen naar hetgeen hierover bij de behandeling van Plan A ad *b* is opgemerkt. De omvang van het gebied, dat op grond van dit schadeloosstellingsmotief zou moeten worden afgestaan, wordt bepaald door twee factoren: nl. de grootte van de aan ons toegebrachte schade en de waarde van den over te dragen grond, beide in geld uitgedrukt.

Wat den eersten factor betreft, houden wij ook hiervoor vast aan het eerdergenoemde (zie ad *b* bij Plan A) zeer globale bedrag van ± 16 milliard gulden, dat eerder aan den lagen kant moet worden geacht.

Voor de waarde van den over te dragen cultuurgrond (exclusief de bosschen) neemt de boven geciteerde schrijver een gemiddeld bedrag van $f 2000$ per ha aan, waarin de boerderijen c.a. zijn begrepen. Niettegenstaande de oppervlakte cultuurgrond in de voor overdracht in aanmerking komende gebieden slechts ongeveer 60 % van de totale oppervlakte uitmaakt en de stedelijke opstallen, industriele- en verkeersinstallaties

in het overige deel ten deele, doch niet geheel zijn vernietigd, wordt het bovengeraamde bedrag van f 2000 per ha een voldoende juiste benadering geacht voor de gemiddelde economische waarde van het geheele gebied, dus met inbegrip van de bosschen en woeste gronden.

Hierbij is evenwel nog in het geheel geen rekening gehouden met de waarde welke de bodemschatten en mijninstallaties vertegenwoordigen en welke in sterke mate afhankelijk is van de keuze der begrenzing. De contante waarde van de steenkolenbekkens in het Ruhrgebied en in het Akensche, Erkelenzsche en Noord-Krefelder revier wordt op grond van de aanwezige steenkolenreserves geschat op respectievelijk 3 milliard voor het Ruhrgebied en $\frac{1}{2}$ milliard voor de overige gebieden te zamen. Met inbegrip van de mijninstallaties en de overige bodemschatten (petroleum, natuursteen, mergel, turf) kunnen deze bedragen nog verhoogd worden tot respectievelijk $3\frac{1}{4}$ en $\frac{3}{4}$ milliard gulden.

Aangezien op grond van andere, in hoofdzaak politieke en economische overwegingen een annexatie van het Ruhrgebied bij deze oplossing niet wordt geëntameerd, zou men derhalve aan de hand van de bovenstaande cijfers tot een totale oppervlakte van het over te dragen gebied komen van:

$$\frac{16.000.000.000 - 750.000.000}{200.000} = 15.250.000.000 : 200.000$$

$$= 76.250 \text{ km}^2.$$

Uitsluitend op grond van het schadeloosstellingsmotief — als volledige delging van de Deutsche oorlogsschuld — zou het te annexeren gebied dus een totale

PLAN C

oppervlakte van ruim tweemaal ons land moeten verkrijgen. In zeer grove trekken zou dit een verdrievoudiging van onze bestaande territoriale breedte beteekenen over de volle lengte van onze Oostgrens. In verband echter met de hierbij vooropgestelde uitsluiting van het Ruhrgebied, zou dit een nog veel grootere verbredening van het territoir over de Noordelijke helft implicceeren. Bezieet men de kaart, dan zou de consequentie hiervan zijn een gebiedsuitbreiding welke tot aan de Elbe, ja zelfs tot Maagdenburg zou reiken. Realiseert men zich hierbij tevens nog den gestelden eisch van evacuatie, dan springt de praktische ondoorvoerbaarheid van deze radicale interpretatie, uitsluitend op grond van volledige schadeloosstelling, voldoende duidelijk in het oog.

Het schadeloosstellingsmotief alleen levert dan ook geen bruikbare maatstaf op voor de groottebepaling van het te annexceeren gebied. Daarom wordt in de boven aangehaalde brochure dan ook terecht het zwaartepunt gelegd bij het tweede, bevolkings-politieke of levensruimtemotief.

Ad b. Zooals reeds in Plan A ad c werd opgemerkt, is het *levensruimtemotief* een specifiek Nederlandsche factor, welke in geen der ons omringende landen die predomineerende rol speelt als ten onzent. Niet alleen is de bevolkingsdichtheid van Nederland hooger dan die in alle andere Europeesche landen — zelfs het cijfer van België is tijdens den oorlog ingehaald — doch ook onze groei-kracht, tot uitdrukking komende in een „net reproduction rate” grooter dan 1, is in tegenstelling tot alle andere landen van West-Europa nog positief.

Deze reeds vóór den oorlog heerschende bevolkingsdruk, gepaard aan de groote materiele verarming waarin ons land tengevolge van de Duitsche bezetting is geraakt, heeft tot gevolg, dat de ook na den oorlog nog te verwachten verdichting van bevolking het centrale probleem zal vormen bij de in de toekomst te volgen welvaartspolitiek. In verband met de omstandigheid, dat de demografische verschijnselen in het algemeen een groote traagheid vertoonen en met name de loop van het geboortecijfer niet direct wordt beïnvloed door externe, economische factoren, moet met een van deskundige zijde geraamden groei van onze bevolking tot ongeveer $11\frac{1}{4}$ millioen in 1970 en misschien zelfs tot rond 12 millioen omstreeks het jaar 2000 ernstig rekening worden gehouden. Hierbij zal het Nederlandsche volk onontkoombaar voor de keuze worden gesteld van een (blijvende) verlaging van het welvaartspeil of van emigratie, aangezien het onder de gegeven omstandigheden uitgesloten moet worden geacht een dergelijke bevolkingsaanwas met behoud van het vóór-oorlogsche welvaartspeil geheel binnen onze huidige grenzen op te nemen.

Tegen een (blijvende) verlaging van het welvaartspeil zullen wij ons — gewend als wij waren geraakt aan een relatief hoogen levensstandaard — met uiterste hardnekkigheid blijven verzetten, terwijl van emigratie, vooral indien deze op eenigszins groote schaal zou plaats vinden, behalve een kwantitatieve ook een kwalitatieve achteruitgang van onze volkskracht moet worden gevreesd, aangezien het hierbij juist de flinksten

PLAN C

zijn, die het eerst plegen te vertrekken. Hier kan evenwel als voordeel tegenover worden gesteld, dat deze Nederlandsche immigranten een waardevolle vertegenwoordiging van ons vaderland in den vreemde kunnen uitmaken, hetgeen onze „goodwill” verhoogt. Emigratie op eenigszins groote schaal zou echter een novum zijn voor onze — als massa — nog steeds zeer honkvaste bevolking. Deze mogelijkheid daarom voorloopig nog buiten beschouwing latende, blijft dus als eenige directe oplossing de noodzakelijkheid van gebiedsvergrooting ter opneming van ons bevolkingsoverschot.

Ook uit bevolkings-politiek oogpunt beschouwd, wordt de grootte van het te annexeren gebied bepaald door twee factoren, nl. de grootte van het onder te brengen Nederlandsche volksdeel en de opnemingscapaciteit van het over te dragen gebied. Uitgaande van een toekomstige bevolking van rond 12 miljoen zielen omstreeks het jaar 2000, wordt de grootte van de te koloniseeren bevolking door Dr. Ir. F. Bakker Schut geraamd op in totaal 4 miljoen, nl. $2\frac{3}{4}$ miljoen tengevolge van den bevolkingsaanwas, 1 miljoen ter voorkoming van structureele werkloosheid in het stamland en $\frac{1}{4}$ miljoen in verband met samenvoeging van agrarische bedrijven en saneering van den detailhandel.

Dit is dus $1\frac{1}{2}$ miljoen hooger dan door ons bij Plan A werd becijferd, welk verschil voor de helft wordt verklaard uit het $\frac{3}{4}$ miljoen hogere bevolkingcijfer in het jaar 2000, waarvan hier is uitgegaan. In verband met het zeer speculatieve karakter van iedere bevol-

kingsprognose, welke zich over een langere periode aan één generatie in de toekomst uitstrekt, hebben wij gemeend in Plan A het geraamde bevolkingscijfer van $11\frac{1}{4}$ millioen omstreeks 1970 te moeten aanhouden. De andere helft van het verschil wordt veroorzaakt door de hogere aannamen omtrent de overige factoren.

Met betrekking tot de opnemingscapaciteit van het te annexeeren gebied wordt uitgegaan van een gemiddelde bevolkingsdichtheid van rond 140 inwoners per km^2 , samengesteld uit een gemiddelde landelijke dichtheid van 110 inwoners per km^2 , verhoogd met 30 inwoners per km^2 voor de verzorgende steden met meer dan 20.000 inwoners. Voorts wordt, afhankelijk van de binnen het gebied te betrekken mijnstreken — onder nadrukkelijke uitsluiting van het Ruhrgebied — rekening gehouden met een maximale, toekomstige mijnbevolking van ruim $\frac{1}{2}$ millioen bij de maximaal voorgestelde gebiedsuitbreiding. Tengevolge hiervan wordt de extensief onder te brengen bevolking derhalve gereduceerd tot $3\frac{1}{2}$ millioen. Door deeling van deze bevolkingsgrootte en het gemiddeld bevolkingsdichtheidscijfer van 140 volgt onmiddellijk de totale oppervlakte van het maximaal te annexeeren gebied met rond 25.000 km^2 . Dit stemt dan ook juist overeen met de uitgestrektheid van het in verband met internationale grensoverwegingen (Rijngrens) voorgestelde gebied.

Een groote practische moeilijkheid bij de uitvoering vormt de herkolonisatie van het totaal ontvolkt over te dragen gebied. In verband met de weldra na beëindiging van den oorlog te verwachten algemeene verflau-

wing der persoonlijke haatgevoelens, is het noodzakelijk deze gedwongen evacuatie van bevolking uit het gebied in zoo snel mogelijk tempo — doch in ieder geval binnen 5 jaren — door te voeren. Het aldus ontruimde gebied zal echter eerst geleidelijk aan door ons bevolkings-overschot volledig kunnen worden opgevuld, dat wil dus zeggen metterdaad in bezit genomen. In den beginne zal hierom met een zeer extensieve wijze van kolonisatie genoeg moeten worden genomen, teneinde het tactische bezwaar van braak liggende landstreken zoo veel mogelijk te ondervangen.

Ad c. Ten aanzien van het *strategische* motief kan in hoofdzaak worden verwezen naar hetgeen hierover reeds eerder bij Plan A ad *a* werd medegedeeld. Ook hier geldt, dat het militaire gezichtspunt op zichzelf geen concrete aanwijzingen inhoudt omtrent de gewenschte diepte van het territorium en hiervoor dan ook slechts van relatieve beteekenis is. Het eenige positieve, doch vage wat hieromtrent kan worden gezegd is, dat in verband met de eventueele functie als bruggehoofd voor de Angelsaksische mogendheden, een zoo breed en diep mogelijk grondgebied gewenscht is.

In geval van aanleg eener verdedigingslinie langs de Oostgrens moet de volledige ontruiming van het te annexeren gebied door de Duitse bevolking een *conditio sine qua non* voor onze nationale veiligheid worden geacht. Immers zou, indien zulks achterwege werd gelaten, het gevaar bestaan, dat deze linie in den rug werd bedreigd. Bij de in Plan A geschetste oplossing geldt dit bezwaar hoogstens voor de eerste assimilatie-

periode, waarin echter de mogelijkheid van agressie vanuit het aangrenzende, machteloze Nieder-Sachsen uitgesloten moet worden geacht.

Zulks is geenszins het geval bij de onderhavige oplossing, waarbij de onbekende status van Duitschland, met name ook ten aanzien van het Ruhrgebied dat hierbij uitdrukkelijk buiten de annexatie wordt gehouden, de mogelijkheid van een toekomstige bedreiging geenszins uitsluit. Hierdoor verkrijgt de aanleg van een verdedigingslinie *buiten* het op bevolkingspolitieken grondslag bepaalde gebied verhoogde beteekenis. In verband met de betrekkelijke waardeeloosheid in agronomisch opzicht van de gronden welke door deze \pm 10 km breede defensiezone in beslag worden genomen, verdient het aanbeveling de nieuwe territoriale grens zooveel meer Oostwaarts op te schuiven.

De door Dr. Ir. Bakker Schut bij de maximale oplossing voorgestelde grenslijn (zie fig. 3) verloopt vanaf de Jadeboezem in Zuidelijke richting beoosten Wilhelmshafen, Oldenburg, Vechta en Osnabrück en kruist het Teutoburgerwoud ter plaatse van de provinciale grens tusschen Westfalen en Hannover. Vervolgens slaat de grens een Zuidwestelijke richting in beoosten Münster en het Dortmund-Eemskanaal, kruist de Lippe en slaat verder een Westelijke richting in ten Zuiden van het Lippe-kanaal en Wesel, waar de Rijn wordt bereikt. Vervolgens wordt deze rivier stroomopwaarts als natuurlijke grens aangehouden tot Brühl (ten Zuiden van Keulen), vanwaar in Westelijke rich-

PLAN C

ting en bezuiden Düren op het Vierlandenpunt wordt aangesloten.

Deze Rijn grens wordt bepaald door internationale overwegingen, nl. aansluiting op de Rijn grens van België en Frankrijk. Indien deze beide landen geen prijs zouden stellen op deze natuurlijke grens, zou dit ook directe consequenties ten aanzien van de Nederlandsche grens tengevolge hebben, nl. in dien zin, dat vanaf Wesel een Westelijker tracee wordt voorgesteld nl. in Zuidwestelijke richting beoosten Kempen, Süchtelen en Dulken. Vervolgens in Zuidoostelijke richting omhoog beoosten Erkelenz, Jülich en Düren om ten Zuiden van deze plaats met een scherpen knik in Westelijke richting om te buigen en ten Zuiden van Stolberg en Aken op het Vierlandenpunt aan te sluiten.

Bij deze tweede, minimale oplossing wordt een gebied van ruim 23.000 km² omsloten. Bij vergelijking van dit grenstracee met het onzerzijds in Plan A voorgestelde, valt bij een *geringer* omsloten territoir de *grootere* ontwikkelde lengte op, nl. 475 km tegenover 430 km, hetgeen in strategisch opzicht een nadeel moet worden geacht. Bovendien is bij het in Plan A geschetste grenstracee verondersteld, dat vanaf het punt waar de Ruhr wordt bereikt, aansluiting wordt verkregen op de nieuwe Belgische grens, waardoor onze Oostgrens met Nieder-Sachsen een verdere vermindering ondergaat tot slechts 260 km.

Evenals bij Plan A bestaan de te annexeren gebieden uit gronden van zeer uiteenlopende vruchtbaarheid. Tegenover zware kleigronden langs de Oost-Friesche

kust staan ten deele met hoogveen overdekte zandgronden ten Zuiden daarvan, welke overgaan in iets meer leem houdende diluviale zandgronden in Münsterland. Ook de strook langs de Limburgsche grens bestaat met uitzondering van het Rijndal uit lichte diluviale zandgronden. Alleen om Aken wordt hierbij nog een uitlooper van het vruchtbare Zuid-Limburgsche lössgebied aangetroffen en mede binnen de omgrenzing getrokken.

Van de mijngebieden wordt bij het maximale voorstel het belangrijke Noord-Krefelder steenkolenrevier geheel binnen de nieuwe grens betrokken, terwijl dit bij de minimale oplossing niet het geval is. Hierbij zouden slechts het Akensche en Zuid-Krefelder gebied benevens eenige gebieden van secundaire beteekenis (bruinkool, aardolie en mergel) binnen onze grenzen worden getrokken.

Ook uit een oogpunt van natuurschoon worden hierbij, evenmin als bij Plan B, nieuwe elementen aan het Nederlandsche landschap toegevoegd. *Kwalitatief* vindt dus geen verbetering plaats, alleen *kwantitatief* tengevolge van het relatief hoogere bebosschingspercentage in de nieuwe, over te dragen gebieden.

SAMENVATTING

Resumeerende kunnen de voor- en nadeelen van de in het vorenstaande genoemde drie oplossingen als volgt worden geformuleerd.

Plan A. Radicale, internationale oplossing.

Voordeelen.

1. Optimale waarborg voor onze nationale veiligheid, ingevolge de totale liquidatie van het Duitse Rijk.

2. Streng, doch menschwaardige behandeling van de nog resterende Duitse bevolkingsgroepen, welke — in Nederlandsch staatsverband opgenomen — dienstbaar kunnen worden gemaakt aan den wederopbouw van de verwoeste industriegebieden, zonder dat hiervan een stagneerende invloed op den wederopbouw van eigen land en in Nederlandsch-Indië behoeft te worden gevreesd.

3. Voldoende materiele compensatie voor de geleden oorlogsschade, tengevolge van de aanzienlijke verruiming van onze agrarische basis en afdoende verbreeding van onze industriele grondstoffenbasis door toevoeging van rond 30.000 km² nieuw land met inbegrip van het Ruhrgebied. Dientengevolge herstel van onze credietwaardigheid.

SAMENVATTING

4. Voldoende tegemoetkoming aan onzen nog te verwachten bevolkingsaanwas tot 1970, waarvoor reële bestaansmogelijkheid — zonder blijvende verlaging van levensstandaard en/of emigratie — zal kunnen worden verkregen.

Nadeelen.

1. Assimilatie van rond $2\frac{1}{2}$ miljoen Duitschers en opvoeding van de Deutsche jeugd.

2. Wederopbouw van het grotendeels verwoeste Ruhrgebied; alleen mogelijk met volledige inschakeling van de nog aanwezige Deutsche werkkrachten en met gedeeltelijke hulp van vreemd kapitaal.

Plan B. Gematigde, nationale oplossing.

Voordeelen.

1. Aanzienlijke verkorting van onze Oostgrens, onder gelijktijdige verbreding van het territoir op het smalste punt.

2. Directe en volledige uitvoerbaarheid in verband met de zeer beperkte gebiedsuitbreiding (grenscorrectie) ter grootte van rond 1500 km², zonder groote industrie-centra. Dientengevolge geen stagnerende invloed op den wederopbouw van eigen land en in Nederlandsch-Indië!

3. Bescheiden verruiming van de industriele grondstoffenbasis met steenkolen- en aardoliereserves.

Nadeelen.

1. Minimale waarborg voor onze nationale veiligheid in verband met onbekenden status van Duitschland.

2. Onvoldoende materieele compensatie voor de geleden oorlogsschade.

SAMENVATTING

3. Onvoldoende tegemoetkoming aan onzen bevolkingsdruk en dientengevolge blijvende verlaging van levenspeil en/of emigratie.

Plan C. Radicale, nationale oplossing.

Voordeelen.

1. Gedeeltelijke materieele compensatie voor de geleden oorlogsschade, tengevolge van de aanzienlijke verruiming van onze agrarische basis en voldoende verbreding van onze industriele grondstoffenbasis door toevoeging van maximaal 25.000 km², minimaal 23.000 km² nieuw land, exclusief het Ruhrgebied.

2. Volledige tegemoetkoming aan onzen nog te verwachten bevolkingsaanwas tot 2000, waarvoor reële bestaansmogelijkheid — zonder blijvende verlaging van levensstandaard — zal kunnen worden verkregen.

Nadeelen.

1. Onvoldoende waarborg voor onze nationale veiligheid in verband met onbekenden status van Duitschland.

2. Evacuatie op korten termijn van maximaal 4½ miljoen, minimaal 3 miljoen inwoners en aanvankelijk zeer extensieve kolonisering der nieuw te bevolken gebieden.

3. Maximale nationale inspanning in verband met den wederopbouw van het gebied, met name der hierin gelegen groote steden. Dientengevolge kans op stagneerenden invloed op den wederopbouw van eigen land en in Nederlandsch-Indië.

Opdat het Nederlandsche volk hierin de voor zijn toekomst beste beslissing moge nemen!

's-Gravenhage, Mei 1945.

LITTERATUUR-OPGAVE

1. Naar een grooter Nederland? Beschouwingen over het annexatie-vraagstuk na den oorlog, door X en Y.
2. Wenschelijkheden en mogelijkheden bij een uitbreiding van het Nederlandsche grondgebied, door Dr. Ir. F. Bakker Schut.
3. Het Nederlandsch Volkskarakter, door Prof. Mr. A. C. Josephus Jitta.
4. Die Wiedergeburt von Europa, door Hades.

GRENSVOORSTEL VOLGENS PLAN A.

- BESTAANDE RIJKSGRENS
- VOORGESTELDE RIJKSGRENS
- OVER TE DRAGEN GEBIED.

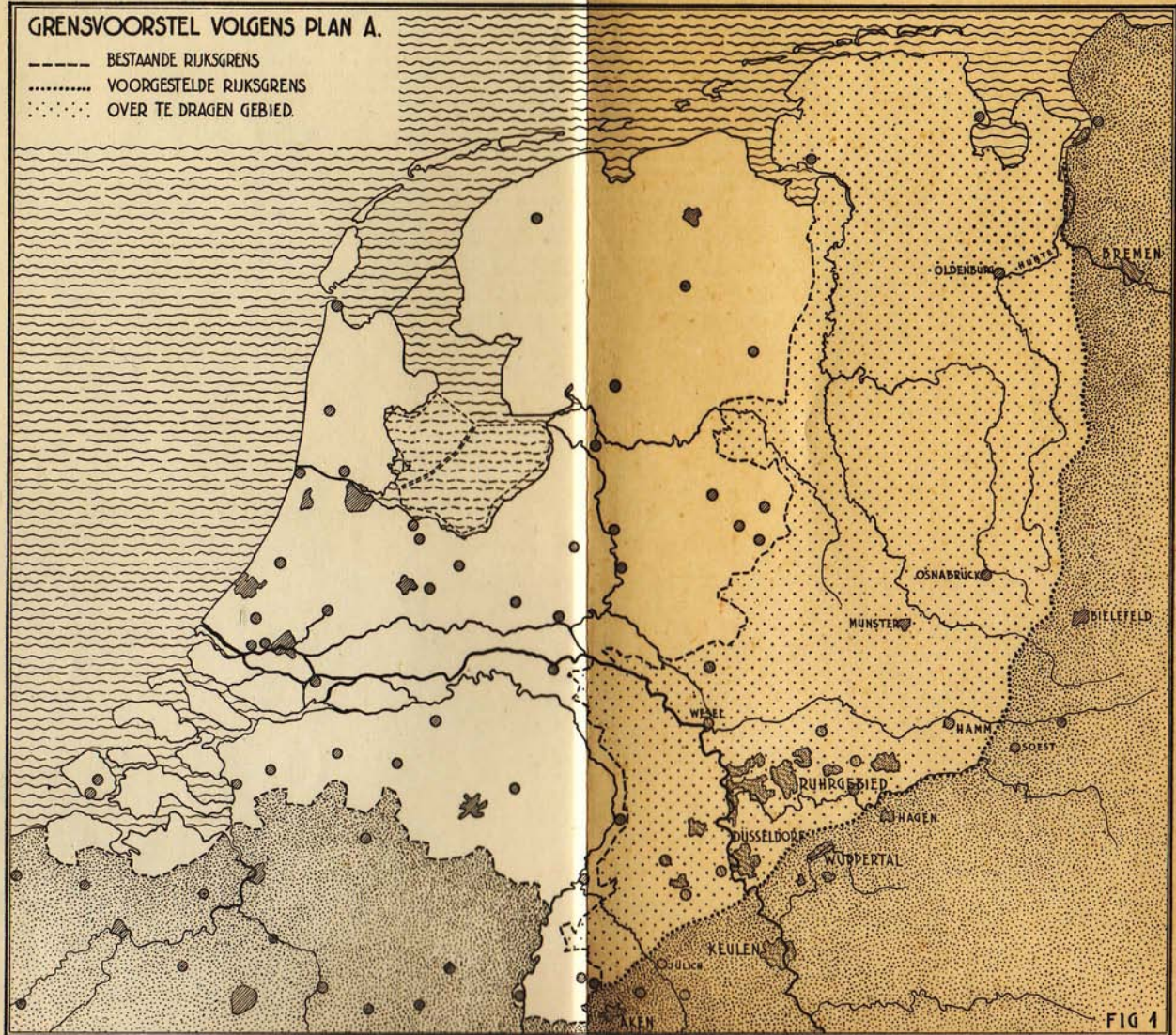

FIG 1